

ZÁPIS

z obhajoby disertační práce paní PhDr. Milady Nedvědové

konané dne 21. září 2011

téma práce: „Jazyková situace u Slovanů v Habsburské monarchii v 19. století“

Přítomní:

doc. PhDr. Mira Nábělková, CSc.

prof. PhDr. Hana Gladkova, CSc.

prof. PhDr. Jiří Marvan, Ph.D.

prof. PhDr. Leoš Šatava, CSc.

PhDr. Karel Jirásek, Ph.D.

doc. dr. Jasna Honzak-Jahič

Předsedkyně komise doc. PhDr. Mira Nábělková, CSc. zahájila obhajobu a v krátkosti seznámila přítomné s průběhem obhajoby.

Školitelka prof. PhDr. Hana Gladkova, CSc. seznámila komisi s uchazečkou a její doktorandskou prací.

Doktorandka seznámila přítomné se svou disertační prací. Představila cíl práce a použitou metodologii. V centru autorčiny pozornosti byly kodifikační snahy u slovanských národů bývalé Habsburské monarchie a jejich naplnění v průběhu 19. st., a všeslovanské idee a jejich výsledný neúspěch. Autorka vysvětlila, které národy práce zahrnuje a důvody jejich výběru. Uvedla, že řazení událostí v první kapitole je „heslovité“, události jsou zde představeny poněkud trivializovaně, tuto kapitolu je ale potřeba nahlížet jen jako glosu ke kapitole druhé, která se věnuje vlastnímu tématu práce. Uvedla, že mnohé použitelné prameny nejsou v práci uvedeny, neboť literaturu volila podle podobné metodologie zpracování. Upozornila na disproporci existence jazykových příruček u různých národů, kterou vysvětluje různými příčinami: existence vlastního národního státu, sociální postavení aj. V 19. st. dochází k sbližování mezi národy, na což měla pozitivní vliv kromě jiného též monarchie, jazyk začíná být vnímán jako národní symbol – a na konci 19. st. je jazyková situace u sledovaných národů srovnatelná. Na závěr autorka ještě vysvětlila, co práce neobsahuje (např. jazykovou diglosii).

Poté oponenti přednesli závěry svých posudků: nejdříve doc. dr. Jasna Honzak-Jahič, po ní prof. PhDr. Jiří Marvan, Ph.D.

Kandidátka dr. M. Nedvědová reagovala na posudky oponentů. Poděkovala za přijetí práce a připomínky, a uvedla, že se všemi připomínkami souhlasí.

Reakce na posudek doc. Honzak-Jahič: K problematice slovinštiny kandidátka uvedla, že si je vědomá, že fakta jsou pouze naznačena, ne dovysvětlená. Otázka slovinského protestantismu je velmi složitá a zanechává nejhlubší stopu ve vývoji slovinštiny, tento fakt je ale v práci upozaděn z důvodu jedinečnosti situace. Poděkovala za upozornění na absenci mluvnice V. Vodnika, neboť mluvnice sjednocuje snahy předchůdců – mluvnice nebyla vynechána záměrně. Kandidátka míní, že podobné připomínky by bylo možné očekávat i od posuzovatelů dalších národů. K připomínce týkající se slavizace slovinštiny uvedla kandidátka, že by bylo potřeba vlastní kapitoly, lexikologické studium ale už nebylo možné z důvodu rozsahu práce zařadit. Tomuto problému bylo věnováno množství pozornosti v literatuře samotných národů. Dále by bylo potřeba prozkoumat oblast publicistiky.

Reakce na posudek prof. Marvana: Situace byla v práci záměrně nahlížena utilitárně přes jazykové příručky, ne přes sociolingvistiku a ekolingvistiku – tyto by vedly k širším výsledkům. Kandidátka se v práci snažila o odstranění ideologizujících postojů, bohužel jí to

na některých místech uniklo. Prof. Marvan upozornil, že ideologie se přenášejí i do prací magisterských, čili na mladé generace.

Oponenti byli s odpověďmi kandidátky spokojeni.

Předsedkyně komise otevřela diskusi.

Prof. Šatava zdůraznil vysokou aktuálnost práce, velice ocenil snahu o globální, areálový pohled a snahu nahlížet věci, které se zdají být automatické, ale ukazuje se, že nejsou samozřejmé, často jsou dílem náhody. Označil práci jako úctyhodnou, komplexní. Jako výhrady uvedl zbytečně dlouhý závěr, z nějž nevyznívá jasnost sdělení. Pozastavil se také nad pojmem „čistý jazyk“, který označil za romantizující, dnes už se nahlíží s odstupem. Kandidátka za poznámku poděkovala, uvedla, že jde o klišé, které by mělo z určitých důvodů opodstatnění pouze ve slovinštině.

Prof. Marvan poznamenal, že brus J. Konstance dokonce varoval před odstraňováním internacionalismů. Dále uvedl, že nedávno vyšla gramatika dolní lužické srbštiny s větou, že umožňuje Čechům pocítit tento jazyk, neboť mladí lužičtí Srbové tento cit už nemají. Je to varování pro další národy.

Dr. Jirásek uvedl, že současná mládež přichází s představou, že současný stav jazyka je jediný možný, neuvědomují si možnost dalších vlivů a vývoje. Kandidátka k tomu poznamenala, že jde o rozpor mezi sociolingvistikou a sociologií lingvistiky.

Prof. Marvan upozornil na možnosti migrací. Prof. Šatava upozornil na velký úbytek obyvatelstva v Litvě a Lotyšsku podle sčítání obyvatel. Podle prof. Marvana je stejná situace i v Bulharsku. Prof. Gladkova upozornila na rozdíl migrací dříve a nyní: v 19. st. se odcházelo, aby se vracelo, dnes se odchází bez plánování návratu. Prof. Šatava poznamenal, že rychlá asimilace v novém prostředí vede také k rychlému zániku jazyka.

Doc. Honzak-Jahič upozornila na situaci na fakultě v Sarajevu, kde existuje Katedra za srpski, hrvatski i bosanski jezik, a uvedené jazyky se vyučují jako tři různé. Vycházejí nové příručky bosenštiny: slovník, gramatika. Místní jazykovědci mluví o velké dynamice vývoje jazyka – vycházejí převážně z mluveného jazyka, tj. mají velmi moderní přístup.

Prof. Gladkova uvedla, že ji mrzí, že reflexe dějin má inerci. Dále uvedla, že výběrem hlavních faktů je práce ochuzená o mnohé paralely a kontradiktorické procesy, osoby, které sjednocovaly. Pojetí kandidátky považuje za velmi tradiční. Upozornila na možnost vycházet při studiu z knihoven (jako prof. A. Stich).

Doc. Nábělková se zeptala, proč je Kolár uveden pouze v české kapitole, ne i ve slovenské. Byl hybatelem, vnímaným slovenským prostředím jako vlastní. Kandidátka odpověděla, že si toho v daném okamžiku nebyla vědomá. Bylo pro ní důležité, že v dané době působil Kolár v Pešti, kde byl mentorem pro chorvatské a srbské prostředí a kde byl s Gajem a dalšími více rozhodující než pro celé české a slovenské prostředí. Doc. Nábělková poznamenala, že v Pešti vzniklo rozhodnutí o výsledné podobě češtiny a slovenštiny. Kandidátka uvedla, že s připomínkou souhlasí. Prof. Marvan poznamenal, že činnost Kolára byla rozhodující pro přežití slovenských evangelíků v Pešti.

Dále se rozvinula diskuse o průběhu cyrilometodějských oslav v nadcházejícím roce.

Prof. Marvan na závěr diskuse ještě jednou poděkoval kandidátce a zdůraznil, že její dílo otevřelo mnohé cesty a může být průlomové.

Předsedkyně komise diskusi uzavřela.

Vyhlášení výsledků tajného hlasování:

Komise navrhla udělit titul doktor (Ph.D.).

Zapsal: Mgr. Helena Stranjik